

The background features a light gray gradient with several realistic water droplets of various sizes scattered across the frame. A faint, semi-transparent globe is centered in the background, serving as a subtle backdrop for the text.

PUBLISKĀ RUNA

PUBLISKĀ RUNA

Publiskis - tāds, kas ir pieejams daudziem vai visiem; tāds, kur var piedalīties daudzi vai visi; tāds, kas attiecas uz daudziem vai visiem.

Tātad publiskā runa būtu jādefinē kā visiem pieejama runa, taču ir ļoti viegli pierādīt, ka apgalvojums par visiem kā konkrētās runas auditoriju ir aplams.

Par publisku runu uzskatāma runa, kura ir tematiska, mērķtiecīga, domāta konkrētai auditorija un kuras izpildītājs (reizēm arī autors) ir viens cilvēks.

Publiskās runas forma vienmēr būs ***monologs***.

pēc šīs publiskās runas gan var sekot auditorijas atbilde dažādās saziņas formās:

- ***diskusija*** – kāda jautājuma publiska apspriešana, kurā piedalās vairākas personas;
- ***debates*** – vairāku personu domu apmaiņa par kādu pretrunīgu jautājumu;
- ***disputi*** – publisks strīds par kādai cilvēku grupai svarīgu jautājumu.

- Pirmo runas uzbūves definēšanu veica sirakūzieši Koraks un Teisijs, kas publiskajā runā saskatīja trīs daļas:

ievada daļa – *prooimion*;

galvenā daļa – *agon*;

noslēgums – *epilogos*.

Tradicionāli tiek runāts par 5 svarīgiem aspektiem, gatavojot runu:

- 1)** materiāla atlase;
- 2)** materiāla izvietošana atbilstoši noteiktiem kompozicionāliem principiem;
- 3)** vārdiskā formulējums – runai jābūt pareizai, skaidrai, skaistai un lietas būtībai atbilstošai;
- 4)** domu izteikšana – intonācijas, mīmikas, žestu un ķermeņa kustību saskaņojums ar runas saturu, lai veicinātu runas efektivitāti;
- 5)** domu atcerēšanās.

Šie pieci kritēriji tika noformulēti vēl Romas laikā.

Mūsdienās tiek runāts par šādiem publiskās runas pamatprincipiem:

1. runas uzbūve.
2. runas mērķis.
3. runas valoda.
4. runas izteiksmes līdzekļi.

IESKATS PUBLISKĀS RUNAS VĒSTURĒ

Antīkajā Grieķijā bija trīs runu veidi:

politiskās runas;
svinīgās runas;
tiesas runas.

POLITISKĀS SAPULCES

Par retorikas rašanās vietu un laiku zinātnieki pašlaik uzskata **Sicīliju 5. gs. p. m. ē.**, kad, tai atbrīvojoties no tirānijas 466. g. p. m. ē., svarīgas bija pārliecināšanas runas. Sirakūzās bija tirāni tēvs un dēls Dionīsiji. Tirānijas radās pēc nelielu iniciatīvas grupu darbības. Tirāniju rašanos IV gs.p.m.ē. veicināja sabiedriskā doma, ka vienīgi spēcīga persona, autoritatīvs vadonis vai diktators spēs atrast izeju no strupceļa. Populārs kļuva spēcīga valdnieka tēls.

Tautas sapulcē – *eklēsijā* – katram pilsonim bija tiesības uzstāties, tur bija pilnīga vārda brīvība un iespēja izvirzīt apspriešanai jebkuru jautājumu. eklēsijās piedalījās visi pilsoņi, kas bija sasnieguši divdesmit gadu vecumu. daudzos gadījumos bija nepieciešama vismaz 6000 pilsoņu klātbūtne. parasti uz sapulci sapulcējās 2-3 tūkstoši cilvēku, kas oratoriem prasīja ne mazums pūļu un prasmju, lai spētu piesaistīt šīs publikas uzmanību, par cieņas iegūšanu pat nerunājot.

TIESAS RUNAS

Viens no antīko runu veidiem bija tiesu runas. Bija runātāji, kas savu popularitāti ieguva tieši ar tiesu runām.

Sākotnēji tiesā apsūdzētājs bija cietušais, kurš arī pats runāja, taču ar laiku radās *sikofanti*, kas terorizēja bagātos. Sikofanti kā ziņu pienesēji pirmoreiz minēti gadījumā, kad no Atēnām gribēja slepeni izvest vietējo produkciju – vīģes, taču izvest drīkstēja tikai olīveļļu.

Viņi bija daiļrunīgi un labi pārzināja likumus, un tieši viņu dēļ noteica, ka apsūdzētajam bija jāaizstāvas pašam, bet viņš varēja:

- 1) *logogrāfam* uzdot sarakstīt runu;
- 2) pieaicināt otru oratoru – *sinegoru*, kas teica galveno runu.

DAIĻRUNAS SACENSĪBAS

Senajā Grieķijā visās jomās – politikā, atlētikā, tiesā, izglītībā, mūzikā, literatūrā – valdīja sacensības gars. Īpaša vieta bija ierādīta oratoru sacensībām daiļrunībā, uz kurām grieķi devās kā uz aizraujošu izrādi.

RETORIKA KĀ MĀKSLA

5. gs. p. m. ē. par mākslas (amatniecības) paveidu kļuva vārda māksla. Šajā laikā rakstnieki pēc līguma, pasūtījuma sāka sacerēt runas oratoriem.

5. gs. p. m. ē. vidū retorikas sfērā tika izstrādātas rakstiskas instrukcijas.

Kopš 5. gs. p. m. ē. *sofisti* dibināja skolas, kurās par samaksu mācīja runas uzbūves pamatlikumus, atbilstīgas šo runu teikšanas manieres un prasmi efektīgi izkārtot materiālu.

NAV ĒTISKI:

- 1) izmantot nepatiesus un nepārbaudītus faktus vai tos apzināti falsificēt;
- 2) falsificēt argumentus;
- 3) izmantot emocionālos līdzekļus, lai panāktu sev labvēlīgu iznākumu;
- 4) uzbrukt oponentam personīgi.

PALDIES PAR UZMANĪBU!